

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

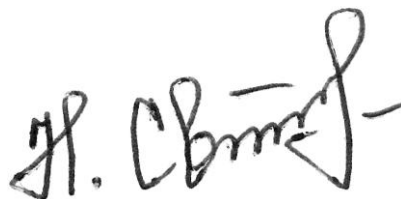
СВІРЦУК НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 378.016: 796.011.3 (043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ
РОБОТИ В ШКОЛІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2013

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор

Козлова Клавдія Пилипівна

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Карпюк Роман Петрович,

Луцький інститут розвитку людини університету «Україна», ректор, м. Луцьк;

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Шандригось Віктор Іванович,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка,

доцент кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту, м. Тернопіль.

Захист відбудеться «27» листопада 2013 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий «24» жовтня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна освіта є однією з найбільш поширених сфер людської діяльності. Зросла її соціальна значущість – від спрямованості освіти та ефективності її результатів значною мірою залежать перспективи розвитку суспільства. Тому особливої актуальності набуває проблема підвищення рівня професійної підготовки населення відповідно до вимог сучасного життя.

Посилення несприятливого впливу освітнього процесу в навчальних закладах на стан здоров'я учнів стосується як організації, так і змісту навчально-виховного процесу, психологічних особливостей взаємин учителя з учнями і між самими учнями, методичних підходів до забезпечення навчання та багатьох інших аспектів. Найбільш актуальною ця проблема є в підлітковому віці. Учні середнього шкільного віку, крім навчального навантаження, відчувають складні фізіологічні перебудови, до того ж у них відбувається соціальне становлення, самоствердження, самопізнання, що додає нервової напруги, порушує гомеостаз. Корекція такого положення може відбуватися за умови детально-організованого педагогічного процесу з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю. У зв'язку з цим постає потреба у формуванні цілісної системи збереження та зміцнення здоров'я учнів, підвищенні рівня їхньої фізичної працездатності, що може бути наслідком спеціальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Якість педагогічного процесу, спрямованого на організацію професійної діяльності в здоров'язбережувальному режимі, забезпечує поєднання традиційних та інноваційних моделей підготовки, поглиблення міждисциплінарних зв'язків, застосування результативних технологій.

Проблема підготовки фахівців фізичної культури, здатних конкурувати на сучасному ринку праці, залишається актуальною та привертає увагу багатьох науковців. Їй присвячені праці П. Єфіменка, Р. Карпюка, К. Козлової, В. Костюченка, О. Котової, Л. Сущенко, О. Тимошенка, Б. Шияна, В. Яловики та ін.

Важливого значення для розуміння сутності проблеми набувають наукові дослідження, що стосуються загальнотеоретичних і методичних основ підготовки майбутніх фахівців в умовах вищих навчальних закладів (В. Гриньова, Р. Гуревич, М. Лещенко, О. Семашко, М. Сметанський, Г. Тарасенко, О. Шестопалюк та ін.), становлення їхньої професійності (Є. Клімов, А. Копитов, М. Кричфалушій, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.), основ формування педагогічних умінь і навичок (В. Бондар, С. Гончаренко, В. Ковальчук, Л. Спирін та ін.).

Узагальнення досвіду вчених і провідних фахівців (А. Барабанов, Ю. Железняк, В. Костюченко, О. Петунін, М. Прохорова, Е. Яхонтов та ін.), а також досягнення сучасної педагогічної науки і практики дозволяє з наукових позицій підійти до обґрунтування спеціальної підготовки студентів інститутів фізичного виховання і спорту до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Дослідженню різних аспектів фізкультурно-рекреаційної роботи присвячено праці В. Видріна, О. Жданової, Є. Приступи (теоретико-методичні основи фізичної рекреації), О. Андрєєвої, Т. Круцевич, А. Орлова (класифікація форм фізкультурно-рекреаційної діяльності), М. Ващенко, Л. Іващенко, В. Ляха,

(вивчення сучасних методик фізкультурно-рекреаційної роботи), А. Лотоненко, Ю. Рижкіна, А. Смородінова, Г. Шитікової (застосування засобів фізичної рекреації у роботі з різними групами населення). У дисертаційних працях О. Астахова, М. Бердуса, В. Виноградова, А. Джумаєва, І. Нікуліна, Л. Піотровські, О. Степанової, Е. Трощинської, Т. Яшиної йдеться про організаційні та методичні аспекти фізкультурно-рекреаційної діяльності, зокрема й у загальноосвітній школі.

В останні роки захищено низку дисертаційних досліджень з проблем професійної підготовки вчителів фізичної культури: Л. Арефьєва, М. Батіщева, І. Бріжата, Л. Іванова, О. Котова, О. Онопрієнко, І. Ткачівська та ін.

Нині перед нами постали не розв'язані в попередніх дослідженнях суперечності між соціальною потребою в організації та здійсненні фізкультурно-рекреаційної роботи, спрямованої на покращення стану здоров'я дітей, формування в них потреби в самостійних заняттях фізичною культурою, і наявною системою підготовки вчителів фізичної культури, що має більше спортивну спрямованість, ніж оздоровчу; між потребою фізкультурно-рекреаційної роботи в школі і нерозробленістю її методик. До того ж, у процесі вивчення теоретичних основ фізичної рекреації не формується діяльнісний підхід студентів до такої роботи, що призводить до створення розриву між теорією і практикою. Відсутність необхідних знань і вмінь з організації процесу фізичної культури в школі зі здоров'язбережувальним спрямуванням унеможлиблює розв'язання тих проблем, які нерідко виникають у сучасній школі.

Однак проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи досі не розв'язана – не актуалізовані практичні шляхи, засоби і педагогічні умови її реалізації. Ці чинники й зумовили вибір *теми дослідження: «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі».*

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Зміст педагогічної підготовки вчителів в умовах формування загальноєвропейського простору вищої освіти» (номер державної реєстрації 0105U000942), кафедральної теми кафедри теорії і методики фізичного виховання «Педагогічні основи спортивної і фізкультурно-оздоровчої діяльності» (2009-2012 рр.). Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №9 від 30.03.2006 р.) та узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №1 від 23.02.2010 р.)

Мета – теоретично обґрунтувати, визначити й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати сутність, особливості, функції та напрями фізкультурно-рекреаційної роботи.

2. Розробити критерії, показники та визначити рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами.

3. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

4. Розробити методику підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі буде ефективною за таких умов: опанування майбутніми вчителями фізичної культури моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю; залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатоμο-фізіологічних особливостей школярів; активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності.

Теоретико-методологічну основу становлять основні положення діяльнісного (Л. Виготський, Н. Волянук, В. Давидов, О. Леонт'єв, П. Решетніков, С. Рубінштейн та ін.), особистісно орієнтованого (В. Алфімов, І. Бех, Н. Зубаль, С. Подмазін та ін.), компетентнісного (Е. Зеєр, І. Зимняя, О. Локшина, О. Овчарук та ін.), професіографічного (А. Вербицький, О. Мороз, В. Сластьонін та ін.) підходів; фундаментальні теорії і концепції: педагогіки професійної освіти (Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Сластьонін, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Шахов, Б. Шиян, О. Шестопалюк та ін.); філософсько-культурологічні підходи до формування фізичної культури особистості (В. Бальсевич, Н. Кузьміна, Л. Лубишева та ін.), концептуальні положення професійної підготовки вчителя фізичного виховання (Ю. Желєзняк, Р. Карпюк, О. Мороз, Т. Ротерс, Л. Сущенко, Б. Шиян, В. Ялович та ін.); загальнотеоретичні й методологічні положення формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання (Г. Генсерук, Н. Зубанова, С. Канішевський, К. Козлова, О. Куц, Л. Сущенко, В. Шандригось та ін.); диференційованого підходу в процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури (В. Бальсевич, В. Клаус, І. Унт, А. Цьось та ін.); теорії й практики фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, в тому числі й до фізкультурно-рекреаційної роботи (М. Бердус, В. Видрін, М. Віленський, М. Герцик, О. Демінський, А. Джумаєв, Ю. Желєзняк, Т. Круцевич, Н. Кудрявцева, Л. Матвєєв, О. Петунін, Ю. Рижкін, Т. Ротерс, Ж. Холодов, А. Цьось, Т. Яшина та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, нормативних документів, дисертаційних робіт, аналіз роботи вчителів фізичної

культури, систематизація та узагальнення, моделювання процесу фахової підготовки (для вивчення та комплексного розв'язання поставленої проблеми); *емпіричні* – анкетування, опитування, тестування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, експертна оцінка, порівняльний аналіз (для виявлення рівня готовності вчителів фізичної культури та студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі та апробації запропонованої методики); *статистичні* – методи математичної статистики (для обробки результатів дослідження та визначення їхньої достовірності).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено в період з 2006 до 2012 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Кам'янець-Подільського національного університету імені Миколи Огієнка, Херсонського державного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Житомирського державного університету імені Івана Франка.

В експериментальній роботі взяли участь 638 студентів інститутів (факультетів) фізичного виховання і спорту, 357 учнів загальноосвітніх шкіл м. Вінниці.

Наукова новизна та теоретичне значення виконаного дослідження полягають у тому, що:

➤ *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі (опанування майбутніми вчителями фізичної культури моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю; залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей школярів; активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності); розроблено компоненти готовності (аксіологічний, освітній, діяльнісний) та відповідні критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-знансвий, спеціально-методичний) та виокремлено рівні (низький, середній, високий) готовності студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи; розроблено етапну організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі (теоретико-змістовий і діялісно-творчий етапи);

➤ *уточнено* зміст поняття «фізкультурно-рекреаційна робота в школі» (педагогічно-організований процес рухової активності з використанням фізичних вправ, що виконують у визначеній послідовності та спрямовані на відновлення психофізичного стану школярів і забезпечення їхнього активного відпочинку);

➤ *удосконалено* зміст модельних уроків фізкультурно-рекреаційної спрямованості для учнів середніх класів;

➤ *подальшого* розвитку набули теоретичні положення щодо фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи з учнями середнього шкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів та основних ідей дисертаційної праці полягає в розробленні та впровадженні в навчально-виховний

процес методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зокрема спецсемінару «Методика організації фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі», підготовці навчально-методичного посібника з основ фізкультурно-рекреаційної діяльності в школі для вчителів фізичної культури, студентів інститутів (факультетів) фізичного виховання і спорту, викладачів, аспірантів.

Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ВНЗ, викладачами фізичної культури середніх спеціальних навчальних закладів, а також у системі післядипломної освіти на курсах підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Упровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка №10/26 від 31.05.2012 р.), Херсонського державного університету (довідка №13-12/1161 від 22.05.2012 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка №795 від 28.05.2012 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка №3/2297 від 05.06.2012 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Миколи Огієнка (довідка №64 від 25.05.2012 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка №669 від 05.06.2012 р.).

Особистий внесок. У статтях, опублікованих у співавторстві: з Н. Норцовой автору належать визначення мети, завдань дослідження, розробці опитувальних листів; з Л. Мічковською – постановка та обґрунтування проблеми, опрацювання теоретичного та експериментального матеріалу, аналіз та узагальнення одержаних результатів; з Т. Вознюк і А. Драчук – визначення шляхів і методів підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: *Міжнародних* – «Фізична культура, спорт і здоров'я нації» (Вінниця, 2006), «Сучасні інформаційні технологія та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2011, 2012), «Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту та основ здоров'я» (Чернігів, 2012); *Всеукраїнських* – «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк, 2008, 2012); *на щорічних наукових конференціях викладачів інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*: «Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування» (Вінниця, 2009, 2010, 2012); обговорювалися й одержали позитивну оцінку слухачів на заняттях в Інституті післядипломної освіти Вінницької області та засіданнях кафедр теорії і методики фізичного виховання та спортивних ігор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи відображено в 12 публікаціях (із них 9 – одноосібних), з-поміж яких: 1 навчально-методичний посібник, 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття у закордонному виданні, 5 публікацій у збірниках наукових праць, матеріалах конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (345 найменувань, із них 12 – іноземною мовою) і додатків. Ілюстративний матеріал представлено у 11 таблицях і 13 рисунках. Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок, основний зміст викладено на 189 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність і доцільність дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дисертаційної роботи; розкрито теоретико-методологічні засади, методи дослідження; сформульовано гіпотезу й висвітлено наукову новизну й практичне значення; представлено інформацію щодо апробації та впровадження одержаних результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі»** представлено аналіз науково-педагогічної та методичної літератури щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, розкрито сутність основних понять «рекреація», «фізична рекреація», «рекреаційна діяльність», «фізкультурно-рекреаційна робота». Визначено зміст і функції фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами, вивчено сучасні форми та напрями фізкультурно-рекреаційної діяльності.

Актуальність удосконалення системи освіти України у галузі фізичного виховання і спорту зумовлена низкою об'єктивних причин, основними з яких є недостатнє врахування ролі фізичного виховання у зміцненні здоров'я населення, у профілактиці найбільш поширених захворювань, підвищенні працездатності, організації повноцінного дозвілля тощо. Отже, формування галузевого напрямку «Фізичне виховання», як вимагає сьогодення, має здійснюватися, насамперед, через перегляд підготовки фахівців з оздоровчої фізичної культури та рекреації. Аналіз професійної діяльності педагога дозволяє вести спрямований пошук механізмів її формування.

Проведений історіографічний аналіз розробки педагогічної професіограми дозволив визначити основні риси, які мають бути притаманні майбутньому фахівцеві. Водночас, специфіка професійної діяльності має накладати свої вимоги до процесу підготовки. В структурі кваліфікаційної характеристики фахівця з фізичної культури повинні міститися окрім спеціальних знань, практичних умінь і навичок, ще й фізкультурно-рекреаційний компонент. У світлі оновлених сучасних концепцій освіти та виховання особистість педагога відіграє важливу роль не тільки в процесі передавання учням певного обсягу знань, умінь та навичок, а й у формуванні потреб у самостійних заняттях фізкультурно-рекреаційної спрямованості, з метою збереження та зміцнення власного здоров'я.

Згідно з аналізом Освітньо-професійної програми та Освітньо-кваліфікаційної характеристики, а також класифікаційної характеристики фахівця з рекреації й оздоровчої фізичної культури вивчені освітньо-кваліфікаційні

вимоги до вчителя фізичної культури відповідно до яких він має бути всебічно підготовленим до творчої професійно-педагогічної, фізкультурно-оздоровчої, агітаційно-пропагандистської роботи з різними групами населення, володіти основами знань соціальних, гуманітарних, психолого-педагогічних, медико-біологічних, спеціально-педагогічних наук. Для ефективного проведення роботи рекреаційного спрямування потрібно володіти знаннями анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей різних вікових категорій, а також гігієнічних вимог до навколишнього середовища.

Визначено, що поняття фізичної рекреації має витоки ще з Давньої Греції, коли в суспільстві пропагувався культ здорового тіла. Необхідність в рекреаційних заняттях виникла в суспільстві з розвитком виробництва – у людей з'явилося більше вільного часу і бажання активного відпочинку. Отже, ключовими словами цього терміну є відпочинок, відновлення фізичного і психічного стану, заняття за бажанням і за власними уподобаннями. Відповідно до цього фізкультурно-рекреаційна діяльність складається з організаційних, пропагандистських, освітньо-методичних аспектів. Можемо визначити, що фізкультурно-рекреаційна робота зі школярами є складовою професійної діяльності вчителя фізичної культури, яка проводиться під час урочних і позаурочних занять, а також позашкільних заходів і спрямована на відновлення фізичного та психоемоційного стану учнів з урахуванням їхніх інтересів і власних можливостей. Фізкультурно-рекреаційна робота також передбачає проведення спортивних заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя, формування навичок самостійних занять фізичною культурою.

Фізична рекреація характеризується різноманітністю застосованих засобів, разом з традиційними – оздоровчим плаванням, бігом, туристичними походами, гімнастикою, спортивними і рухливими іграми – розвиваються сучасні фітнес-методики (аквааеробіка, степ-аеробіка, стретчинг, калланетика тощо) та оздоровчі методики світу (йога, ушу та ін.). Це дає можливість кожному з тих, хто займається, обрати доступний і цікавий для себе вид занять фізичними вправами. Нині вже наявний досвід упровадження сучасних форм фізичної рекреації в урочний і позаурочний процес фізичного виховання школярів. Водночас виникає потреба в удосконаленні процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту для підвищення їхнього рівня конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

З'ясовано, що фізкультурно-рекреаційна робота має специфіку відповідно до особливостей контингенту – їхнього віку, рівня підготовленості, стану здоров'я. Вивчення цих особливостей дозволяє визначити форми, методи, методичні прийоми для організації та проведення занять з рекреаційною спрямованістю.

У другому розділі – **«Моделювання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі»** – визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, виокремлено показники професійної готовності студентів інститутів фізичної культури і спорту до такого виду роботи, розроблено організаційно-педагогічну модель їхньої підготовки.

Підготовка вчителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі – складний і багатоаспектний процес. Ефективне розв'язання зазначеної проблеми, якість одержаних результатів залежатиме від створення відповідних педагогічних умов. Педагогічними умовами продуктивності процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи будуть обставини, що сприяють розвитку професійних якостей високоорганізованої особистості. Це досягається різними шляхами. Вони містять елементи соціально-психологічного тренінгу, інтенсивно-ігрових методів навчання, техніки психорегуляції, проблемних методів, основи моделювання, мають пошуково-творчий характер і на яких удосконалюються спеціальні професійні уміння і формуються необхідні для майбутнього фахівця риси. Під час дослідно-експериментальної роботи було визначено й обґрунтовано, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі буде ефективною за таких умов: опанування майбутніми вчителями фізичної культури моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю; залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатоμο-фізіологічних особливостей школярів; активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності.

Сутність фізкультурно-рекреаційної діяльності, визначена в працях Т. Круцевич, О. Андрєєвої, А. Лотоненко, В. Зайцева та ін., дозволяє конкретизувати структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності. На підставі узагальнення різних підходів до розуміння сутності й структури професійної готовності виокремлюємо такі її структурні компоненти: аксіологічний, освітній та діяльнісний.

Аксіологічний компонент характеризує професійну спрямованість майбутнього вчителя фізичної культури (формування ціннісного ставлення до своєї професії, бажання оволодіти теорією та практикою фізкультурно-рекреаційної роботи, ціннісної орієнтації на здоровий спосіб життя, інтересів, мотивів, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення).

Освітній компонент відображає наявність спеціальних знань з організації та управління фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами (озброєння майбутніх учителів фізичної культури системою знань, які розкривають теоретичний зміст фізкультурно-рекреаційної діяльності, оволодіння методиками сучасних педагогічних технологій фізичного виховання, знанням критеріїв контролю навантаження та діагностикою фізичного стану школярів, дидактичних і специфічних методів навчання, що загалом характеризує педагогічний професіоналізм).

Діяльнісний компонент складається з умінь, що дозволяють ефективно здійснювати фізкультурно-рекреаційну роботу; здатності до професійного аналізу (самоаналізу), оцінки (самооцінки), корекції (самокорекції), а також він передбачає формування вмінь, що виявляються у творчому ставленні до процесу фізкультурно-рекреаційної діяльності, інтеграцію одержаних знань щодо методики, змісту і форм фізкультурно-рекреаційної роботи безпосередньо в навчально-виховний процес зі школярами. Діяльнісний компонент полягає в прагматичному ставленні до процесу фізичного виховання з фізкультурно-

рекреаційною спрямованістю, що відбивається в спостережливості, умінні ставити реальну мету, планувати діяльність відповідно до неї, вносити корективи в плани підготовки залежно від ситуації, що склалася; він містить уміння, потрібні для організації практичної роботи школярів, забезпечення дотримання необхідної щільності занять із фізкультурно-рекреаційною спрямованістю.

Відповідно до теоретичних засад дослідження та окреслених педагогічних умов, виявлення стану готовності до означеного виду діяльності нами розроблена та запроваджена організаційно-педагогічна модель, що відображає загальну структуру процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі (рис. 1).

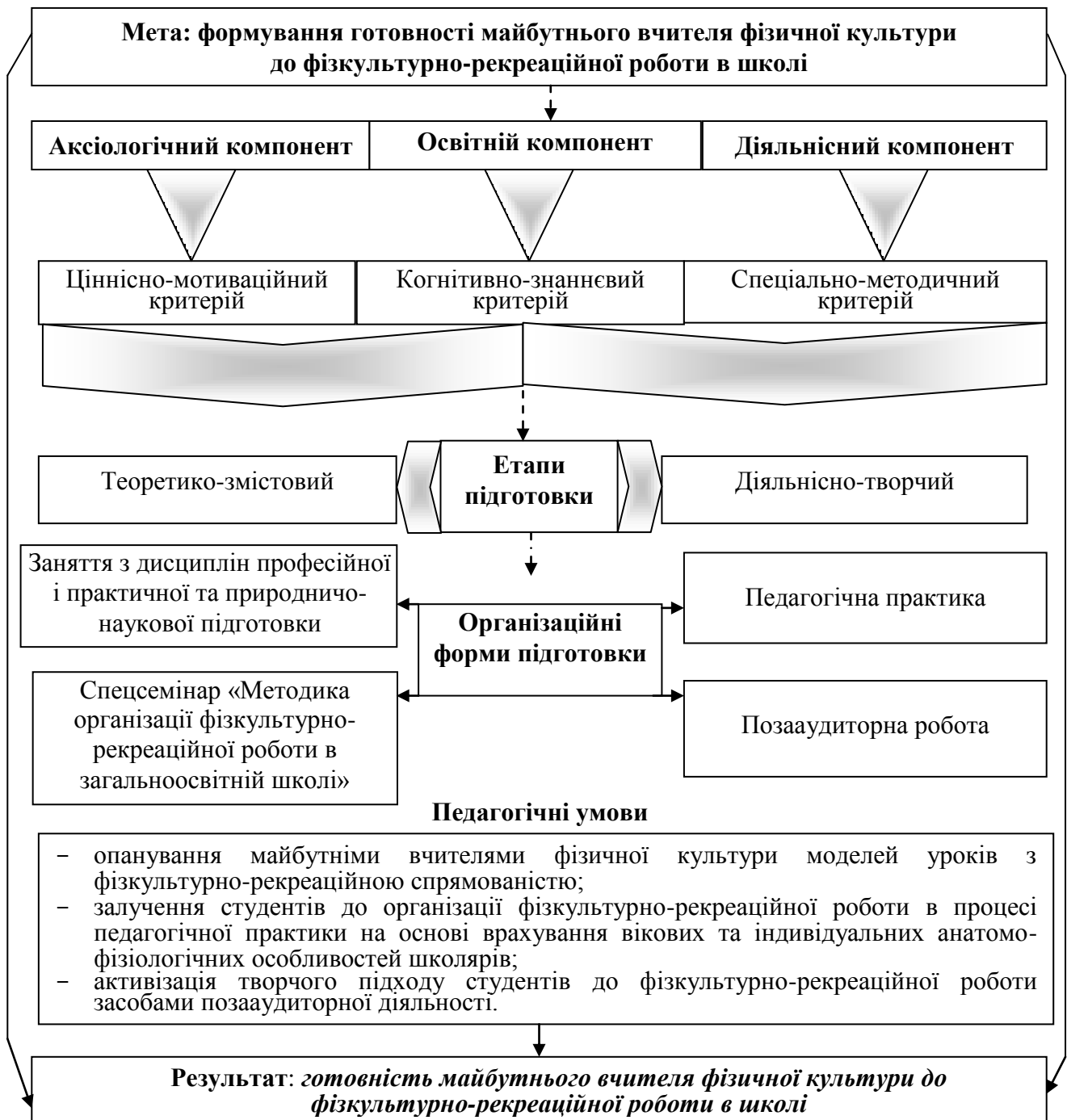

Рис. 1. Організаційно-педагогічна модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі

Зміст дослідно-експериментальної роботи зреалізовувався в контексті запропонованої організаційно-педагогічної моделі підготовки студентів до досліджуваної діяльності. Майбутнім учителям фізичної культури, які належали до експериментальних груп були представлені шляхи щодо здійснення фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, комплексно забезпечувалися визначені педагогічні умови.

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі відбувалася протягом двох етапів: теоретико-змістового і діяльнісно-творчого.

Важливим напрямом підготовки студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі на *теоретико-змістовому* етапі є використання в процесі викладання дисциплін циклу професійної і практичної підготовки (педагогіка фізичного виховання; теорія і методика фізичного виховання; спортивно-педагогічне вдосконалення; теорія і методика викладання рухливих ігор і забав; теорія і методика викладання гімнастики; теорія і методика викладання плавання та ін.) методичних прийомів: обговорення-диспут «Фізкультурно-рекреаційна робота – здоров'язбереження чи здоров'яформування?»; дослідницькі завдання; функціонування живої газети; створення опорних конспектів; розв'язання педагогічних ситуацій; прийом «пазл»; ознайомлення з авторськими моделями уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю.

На *діяльнісно-творчому етапі* підготовки відбувалась дослідно-експериментальна робота, що сприяла формуванню в студентів переважно аксіологічного та діяльнісного компонентів готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі за рахунок впровадження авторського спецсемінару «Методика організації фізкультурно-рекреаційної роботи в школі», проведення позааудиторної роботи та виконання спеціально розроблених творчих завдань у період активної практики, застосування методичних прийомів: створення графічного логотипу «Моя місія як вчителя фізичної культури», рефлексії рівня компетенції в організації фізкультурно-рекреаційної роботи; складання віршу про «рекреацію»; написання твору-роздуму – «Чи потрібна позакласна фізкультурно-рекреаційна робота зі школярами», «Комп'ютеризація – це благо чи шкода оздоровленню?»; проведення тренінгу «Думаю, висловлююсь, розумію»; крок до «запалення олімпійського вогню»; роботи гуртка «Разом до здорового майбутнього» та ін.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу спеціальної підготовки студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи, можна зробити висновок, що дотепер її основним недоліком залишається дисбаланс теоретичної і практичної складових, розрив між ними. Саме в ліквідації цього розриву і дисбалансу прихований головний резерв підвищення якості спеціальної підготовки студентів інституту фізичного виховання і спорту, а з ним і всієї вищої фізкультурно-педагогічної освіти. Визначено, що значний вплив на формування в студентів-практикантів професійних якостей учителя відіграє виконання спеціальних завдань, розроблених відповідно до сучасних вимог.

У третьому розділі – **«Дослідно-експериментальна перевірка методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі»** – конкретизовано критеріальний підхід до

діагностики готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи. За результатами констатувального етапу експерименту визначено стан сформованості готовності студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи, експериментально перевірено організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, розкрито перебіг і результати формувального експерименту.

Враховуючи завдання дослідження і відповідно до розробленої структурної моделі готовності майбутніх учителів до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, визначено критерії та показники досліджуваної професійної готовності у студентів інституту фізичного виховання і спорту:

- *ціннісно-мотиваційний критерій* готовності студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи характеризують такі показники: потреба в збереженні власного здоров'я та здоров'я інших; усвідомлення необхідності фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи; пізнавальний інтерес до фізкультурно-рекреаційної роботи.

- *когнітивно-знансєвий критерій* готовності представляють такі показники: усвідомлення сутності фізкультурно-рекреаційної роботи та функцій учителя в процесі її здійснення; знання сучасних форм, методів, прийомів, засобів організації фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи; системність і глибина фізкультурно-спортивних знань.

- *спеціально-методичний критерій* розкривається через такі показники: уміння проектувати та конструювати фізкультурно-рекреаційну роботу; володіння методиками здоров'язбереження та здоров'яформування; уміння ефективно організувати та контролювати фізкультурно-рекреаційну роботу.

Виокремлені критерії і показники дозволяють визначити й схарактеризувати рівні сформованості усіх розкритих нами компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Для визначення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури ми застосовували три рівні готовності, а саме: низький, середній і високий.

Низький рівень готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи характеризується недостатньою мотиваційно-ціннісною основою фізкультурно-рекреаційної діяльності, відсутністю системних загальнофахових і спеціальних знань. Щодо практичних умінь і навичок, то студенти з низьким рівнем готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи не вмюють спланувати фізкультурно-рекреаційну діяльність, скласти конспект фізкультурно-рекреаційного заняття, варто відзначити, що вони недостатньо володіють методиками здоров'язбереження та здоров'яформування, а саме: порушують послідовність організації форм і видів практичної роботи учнів, не вмюють зацікавлювати учнів до практичної роботи, творчо її організувати. Такі студенти погано володіють комунікативними й експресивними можливостями мови, відчувають труднощі в спілкуванні з учнями.

Середній рівень готовності здебільшого мають студенти, які усвідомлюють необхідність проведення фізкультурно-рекреаційної роботи. Вони прагнуть вести здоровий спосіб життя, проте існує певний дисбаланс в оцінках цінностей здоров'я та цінностей його підтримки. Такі студенти відчувають труднощі у

визначенні сутності фізкультурно-рекреаційної діяльності, її мети, не повною мірою усвідомлюють її необхідність у сучасному навчально-виховному процесі. Їхнє розуміння функцій учителя у фізкультурно-рекреаційній роботі поверхове, як і неглибока обізнаність із сучасними формами, методами, прийомами, засобами організації фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи. Студентам із середнім рівнем готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи важко планувати фізкультурно-рекреаційні заходи, складати конспекти, вони відчувають труднощі у визначенні мети та завдань такого заняття, припускаються помилок у доборі змісту фізкультурно-рекреаційного заняття. Вони не достатньо володіють методиками здоров'язбереження та здоров'яформування: непослідовні у використанні форм та видів практичної роботи учнів, недостатньо володіють командним голосом, відчувають труднощі в спілкуванні з учнями, у розв'язанні педагогічних ситуацій на уроці.

Високий рівень готовності характерний для студентів, які усвідомлюють цінність здоров'я, як вагомий чинник здоров'язбереження та здоров'яформування. Вони мають активну позицію щодо оздоровлення інших та пропаганди здорового способу життя, ставляться до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, усвідомлюють роль здорового способу життя громадян для успішного розвитку суспільства, прагнуть оздоровити та відновити здоров'я інших, виявляють інтерес до способів та форм оздоровлення людини. Студенти високого рівня теоретичної готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи характеризуються системним рівнем знань, органічним поєднанням процесів продуктивного самонавчання і самовдосконалення, їм властиве творче використання сучасних прийомів і методик фізкультурно-рекреаційної діяльності, схильність до точного прогнозування результатів і корекції власної діяльності. Вони чітко усвідомлюють сутність фізкультурно-рекреаційної діяльності, її мету та необхідність у сучасному навчально-виховному процесі, функції учителя у фізкультурно-рекреаційній роботі. Вони обізнані із сучасними формами, методами, прийомами, засобами організації фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи. Робота над розширенням своїх знань і практичних навичок має свідомий, систематичний і планомірний характер. Студенти з таким рівнем готовності проявляють внутрішню і зовнішню активність, вирізняються достатньо сформованими знаннями й уміннями в галузі фізичної рекреації, активно займаються самовдосконаленням, цікавляться новими методиками фізкультурно-рекреаційної діяльності, виконують завдання творчого характеру. Вони виявляють проєктивно-конструктивні вміння: можуть адекватно сформулювати мету фізкультурно-рекреаційного заняття, його завдання, спланувати діяльність відповідно до визначених завдань, корегувати діяльність відповідно до ситуації. Вони володіють методиками здоров'язбереження та здоров'яформування: уміють організовувати різні форми практичної роботи учнів, швидко орієнтуються в різних обставинах, володіють командним голосом, не мають труднощів у спілкуванні з учнями.

Отже, констатувальний етап експерименту було спрямовано на проведення комплексних діагностичних завдань серед студентів вищих навчальних закладів з

метою визначення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Високий рівень готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи виявили 5,6% обстежених студентів, середній – 42,3%, низький рівень – 52,1% майбутніх фахівців.

Для проведення формувального етапу експерименту із загальної кількості студентів було визначено контрольну (68 студентів 3 курсу спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура» Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка) та експериментальну (68 студентів 3 курсу спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського) групи з результатами, максимально наближеними до середніх даних констатації.

На підсумковому етапі експериментального дослідження було поставлене завдання визначити динаміку показників готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі за допомогою тих самих процедур, що й на констатувальному етапі.

Спеціально організований навчальний процес у формі спецсемінару «Методика організації фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі» у поєднанні з педагогічною практикою і позааудиторною роботою та застосування різноманітних методичних прийомів дозволили позитивно вплинути на підвищення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Якісні зміни показників готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі у контрольних та експериментальних групах за всіма виокремленими критеріями та показниками представлено на рис. 2.

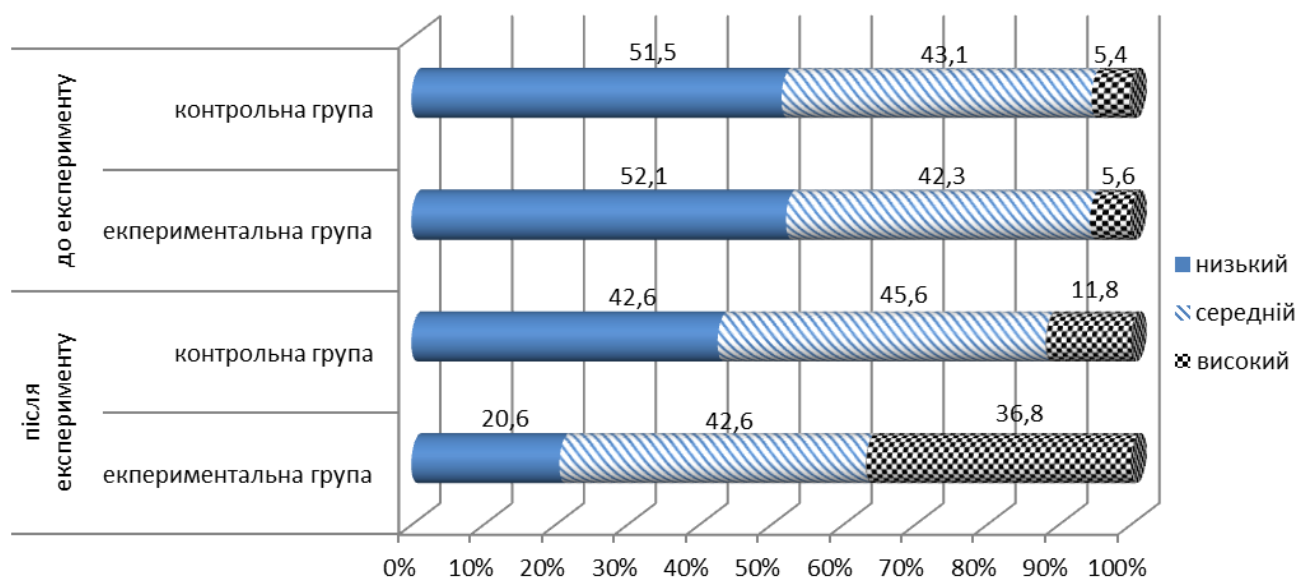

Рис. 2. Динаміка сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі

Результати формувального експерименту такі: 36,8% студентів експериментальної групи мали високий рівень готовності до формування фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами, порівняно з 5,6% на початку дослідно-експериментальної роботи, середній рівень – 42,6%, порівняно з 42,3% і низький рівень – 20,6%, порівняно з 52,1% на початковому етапі. Відповідно до здійсненого оброблення даних у контрольній групі спостерігається несуттєва динаміка змін: високий рівень виявили 11,8%, порівняно з 5,4%, середній рівень – 45,6%, порівняно з 43,1%, низький рівень відповідно 42,6% порівняно з 51,5% студентів.

Для визначення статистично значущих відмінностей отриманих результатів всі дані обраховувалися за χ^2 -критерієм (критерієм згоди Пірсона).

Одержані дані свідчать про те, що формувальний експеримент дав позитивні зміни в експериментальній групі і показав суттєве підвищення рівня готовності студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі. Отже, підтверджується ефективність розробленої методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності зі школярами.

У результаті виконаного дослідження мету досягнуто, завдання – виконано, гіпотезу – доведено.

Висновки

1. Аналіз науково-методичної літератури дозволяє зробити висновок, що під рекреацією в сучасній науці розуміють діяльність, яка спрямована на відновлення фізичних і духовних сил. Якщо таке відновлення здійснюється за допомогою фізичних вправ та ігор, то використовують поняття «фізична рекреація».

На підставі аналізу літературних джерел уточнено зміст поняття «фізкультурно-рекреаційна робота в школі». Його витлумачуємо як педагогічно-організований процес рухової активності з використанням фізичних вправ, що виконують у визначеній послідовності та спрямовані на відновлення психофізичного стану школярів і забезпечення їхнього активного відпочинку.

Особливістю проведення уроків на основі фізкультурно-рекреаційної роботи є відповідність їхнього змісту інтересам школярів, що дає змогу реалізувати творчі здібності. Форми фізкультурно-рекреаційної роботи та навантаження планують з урахуванням вікових і психологічних особливостей школярів, наявної матеріальної бази та здібностей учителя. Сучасні форми фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами скласифіковано за регулярністю використання, характером застосування, видом управління та способом організації. Такі уроки можна проводити як на спортивному майданчику, так і в спортивному залі.

Мотивація вчителя й учнів до фізкультурно-рекреаційної роботи залежить від ставлення адміністрації школи до цієї роботи, а також від ставлення учнів і їхніх батьків до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Основними функціями фізкультурно-рекреаційної роботи є підтримання необхідного рівня фізичних, духовних сил школярів і профілактика стомлення.

Унаслідок аналізу літературних джерел та узагальнення практики шкільної освіти з фізичної культури виокремлено три основні напрямки застосування фізкультурно-рекреаційної діяльності в загальноосвітній школі:

- у процесі уроків фізичної культури;
- у процесі позанавчальних заходів (спортивні свята, дні здоров'я, турпоходи тощо);
- у режимі шкільного дня (фізкультхвилинки, ігри на великих перервах, фізкультпаузи, ранкова гімнастика і т. ін.).

Теоретичне дослідження з виявлення основних напрямків удосконалення процесу фізичного виховання в загальноосвітній школі підтвердило можливість використання компонентів фізкультурно-рекреаційної роботи в змісті уроків з фізичної культури в школах з тригодинним тижневим навантаженням.

Включення до програми навчального предмета «Фізична культура» уроків на основі фізкультурно-рекреаційної роботи є новою соціально-педагогічною функцією вчителя. Було висунуто припущення, що основною перешкодою в організації фізкультурно-рекреаційної роботи в школі є недостатність спеціальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури і недостатнє методичне забезпечення уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю.

2. У процесі дослідження розроблено показники, критерії та визначено рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи. Результати теоретичного узагальнення дозволяють констатувати, що професійна компетентність фахівців фізкультурного профілю складається з аксіологічного, освітнього та діяльнісного компонентів, рівень сформованості яких може бути визначений за ціннісно-мотиваційним, когнітивно-знансьвим і спеціально-методичним критеріями. Показниками ціннісно-мотиваційного критерію є потреба в збереженні власного здоров'я та здоров'я інших; усвідомлення необхідності фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи; пізнавальний інтерес щодо фізкультурно-рекреаційної роботи. Когнітивно-знансьвий критерій готовності характеризують такі показники: усвідомлення сутності фізкультурно-рекреаційної роботи та функцій учителя в процесі її здійснення; знання сучасних форм, методів, прийомів і засобів організації фізкультурно-рекреаційної роботи в умовах школи; системність і глибина фізкультурно-спортивних знань. До показників спеціально-методичного критерію належать: уміння проектувати та конструювати фізкультурно-рекреаційну діяльність; володіння методиками здоров'язбереження та здоров'яформування; уміння ефективно організовувати та контролювати фізкультурно-рекреаційну роботу.

Рівень підготовки вчителя до здійснення фізкультурно-рекреаційної роботи може визначатися як низький, середній або високий.

Результати констатувального експерименту підтвердили нашу думку про недостатню підготовку майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності в школі. Встановлено, що вихідний рівень сформованості компонентів готовності до такої роботи в експериментальних групах оцінюється як низький.

3. На підставі теоретичного аналізу та результатів констатувального експерименту обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі. Підтверджено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності підвищується за умов опанування ними моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю; залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей школярів; активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності. У дослідженні запропоновано організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, яка містить такі структурні елементи: компоненти готовності, етапи, організаційні форми підготовки, педагогічні умови.

4. Для забезпечення ефективності проведення фізкультурно-рекреаційної роботи розроблено методичку підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи.

Участь студентів у практичній реалізації запропонованої методички є найбільш важливою ланкою у формуванні готовності майбутнього вчителя до фізкультурно-рекреаційної роботи, яка передбачала її поетапну реалізацію. Основним завданням на теоретико-змістовному етапі є адаптація діяльності студентів до реальних умов функціонування шкіл, чільне місце в якому посідає спецсеминар «Методика організації фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі», а також заняття з дисциплін професійної і практичної та природничо-наукової підготовки.

На діяльнісно-творчому етапі практична готовність успішно формується на основі індивідуальної корекції їхньої діяльності в процесі проходження педагогічної практики та позааудиторної роботи.

Ефективними засобами формування готовності майбутніх учителів до фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами є такі методичні прийоми, як: обговорення-диспут, дослідницькі завдання; функціонування живої газети; створення опорних конспектів; розв'язання педагогічних ситуацій; прийом «пазл», створення графічного логотипу, рефлексія рівня компетенції в організації фізкультурно-рекреаційної роботи; творчі завдання (складання віршів, написання твору-роздуму); проведення тренінгу «Думаю, висловлююсь, розумію»; робота гуртка.

Організована дослідно-експериментальна робота з формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи підвищила сформованість усіх структурних компонентів готовності студентів експериментальних груп: зокрема, високий рівень сформованості аксіологічного компоненту готовності за різними показниками виявлено в 47,1-100% студентів, високий рівень освітнього компоненту зафіксовано в 32,4-39,7% студентів, у показниках діяльного компоненту високий рівень виявлено в 39,7-50,0% студентів. Водночас відсоток студентів експериментальної групи з низьким

рівнем готовності до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі за всіма компонентами суттєво зменшився.

Обрані методи вирішення поставлених завдань дозволяють перевірити ефективність запропонованої методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі. Результати, одержані внаслідок дослідно-експериментальної роботи, підтвердили ефективність розробленої методики.

Хоч завдання, поставлені в дослідженні, було зреалізовано, проблема підготовки майбутнього вчителя до організації фізкультурно-рекреаційної роботи з учнями загальноосвітніх шкіл перспективна. Потребують подальшого вивчення такі її аспекти: розробка цілісної системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи в школі у здоров'язберезувальному режимі, підготовка студентів нефізкультурних факультетів педагогічних ВНЗ до здійснення фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами.

Список опублікованих праць за темою дослідження

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Свірщук Н. С. Фізична активність учнів 5-х класів / Н. С. Свірщук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т.2. – С. 230-233.
2. Свірщук Н. С. Діагностика рівня сформованості теоретичних знань і практичних навичок учителів фізичної культури до проведення фізкультурно-рекреаційної роботи в школі / Н. С. Свірщук // Сучасні інформаційні технологія та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. [редкол. : І. Я. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – Вип. 28. – С. 450-455.
3. Свірщук Н. С. Передумови спеціальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності / Н. С. Свірщук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць [редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін.]. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – Вип. 35. – С. 142-146.
4. Свірщук Н. С. Технологія формування практичної готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності / Н. С. Свірщук // Вісник Чернігівського національного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів : ЧНМУ, 2012. – Вип. 98. – Т.1. – С. 226-230.
5. Свірщук Н. С. Теоретична готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі / Н. С. Свірщук // Сучасні інформаційні технологія та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. [редкол. : І. Я. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – Вип. 33. – С. 481-486.
6. Свірщук Н. Спеціальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності як пріоритетний напрям сучасної вищої

освіти / Н. Свірщук, Т. Вознюк, А. Драчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012. – Т.2 (18). – С. 80-85.

7. Свірщук Н. С. Сучасні напрямки фізкультурно-рекреаційної роботи у фізичному вихованні : навчально-методичний посібник / Н. С. Свірщук. – Вінниця : «Ландо ЛТД», 2012. – 112 с.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Свірщук Н. С. Характеристика сучасних педагогічних технологій фізичного виховання школярів / Н. С. Свірщук // Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування : зб. наук. праць викладачів інституту фізичного виховання і спорту – Вінниця, 2009. – С. 77-82.

9. Свірщук Н. С. Фізкультурно-рекреаційна діяльність як один із напрямків роботи в школі / Н. С. Свірщук // Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування : зб. наук. праць викладачів інституту фізичного виховання і спорту. – Вінниця, 2010. – С. 65-68.

10. Свірщук Н. С. Застосування засобів спортивних ігор у фізкультурно-рекреаційній діяльності школярів / Н. С. Свірщук, Л. І. Мічковська // Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування : зб. наук. праць викладачів інституту фізичного виховання і спорту. – Вінниця, 2012. – С. 55-59.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Свірщук Н. С. Вплив різних засобів фізичної культури на розвиток фізичної активності школярів середніх класів / Н. С. Свірщук, Н. О. Норцова // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць присвячений 50-річчю інституту фізичного виховання і спорту. – Вінниця, 2006. – С. 136-142.

12. Свірщук Н. Социально-педагогические факторы формирования физической активности учащихся среднего школьного возраста // Здоровье для всех : научно-практический журнал. – Пинск : УО «Полесский государственный университет», 2012. – С. 42-45.

АНОТАЦІЯ

Свірщук Н. С. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2013.

Дисертація присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

У дисертаційній роботі визначено основні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у контексті професіографії, розкрито сутність, зміст, функції, форми та напрями фізкультурно-рекреаційної роботи зі школярами; узагальнено основні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної

діяльності; обґрунтовано педагогічні умови покращення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Розроблено та експериментально перевірено методика підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, розкрито процес і результати формувального експерименту. Результатами експериментальної роботи доведено ефективність реалізованих педагогічних умов.

Ключові слова: фізкультурно-рекреаційна робота, урок фізичної культури, підготовка майбутніх учителів фізичної культури, технологія підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Свирщук Н. С. Подготовка будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреационной работы в школе. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины, Винница, 2013.

Диссертационная работа посвящена проблеме подготовки будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреационной работы в школе.

В диссертационной работе определены основные требования к профессиональной подготовке будущих учителей физической культуры в контексте профессиографии, раскрыта сущность, содержание, функции, формы и направления физкультурно-рекреационной работы со школьниками; обобщены основные аспекты профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры.

В диссертации понятие «физкультурно-рекреационная работа в школе» определяется как педагогически организованный процесс двигательной активности с использованием физических упражнений, какие выполняют в определенной последовательности, направленных на восстановление психофизического состояния школьников и обеспечения их активного отдыха.

Определены структурные компоненты готовности будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреационной деятельности: аксиологический, образовательный, деятельностный и соответствующие им критерии: ценностно-мотивационный, когнитивно-познавательный и специально-методический. Обоснованы педагогические условия улучшения подготовки будущих учителей физической культуры к осуществлению физкультурно-рекреационной работы в школе, среди которых: овладение ими моделями уроков с физкультурно-рекреационной направленностью, привлечение студентов к организации физкультурно-рекреационной работы в процессе педагогической практики на основе учета возрастных и индивидуальных анатомо-физиологических особенностей школьников, активизация творческого подхода студентов к физкультурно-рекреационной работе средствами внеаудиторной деятельности.

В исследовании представлена разработка алгоритмизированной (4-х шаговой) методической схемы (синтезированной методика подготовки учителей физической культуры к физкультурно-рекреационной работе со школьниками). Эта методика предполагает, что подготовку учителя физической культуры следует вести в трех тесно взаимосвязанных направлениях: во-первых,

изучение теоретических основ физкультурно-рекреационной деятельности, во-вторых, обучение разнообразным оздоровительным и рекреационным методикам физической культуры и спорта, а также организации физкультурно-рекреационной работы со школьниками, в-третьих, применение различных форм физкультурно-рекреационной направленности во время педагогической практики будущими учителями физической культуры. Модель подготовки будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреационной деятельности предполагает наличие двух этапов её реализации: теоретико-содержательного и деятельностно-творческого. Конечным шагом в определении эффективности предлагаемой методики подготовки является контроль уровней сформированности компонентов готовности.

Реализация данной методики происходила в процессе преподавания цикла дисциплин профессиональной и практической подготовки, использования разнообразных методических приемов, выполнения исследовательских и творческих заданий, проведения авторского спецсеминара, внеаудиторной работы, а также в период активной педагогической практики.

Полученные конечные данные свидетельствуют о том, что формирующий эксперимент дал положительные изменения уровня мотивации, теоретических знаний и практических умений в экспериментальной группе и показал значительное повышение уровня готовности студентов к физкультурно-рекреационной работе в школе. Обработанные результаты показали, что студенты гораздо лучше стали осведомлены в методике проведения физкультурно-рекреационных занятий, поняли их необходимость, получили навыки определения и регулирования физической нагрузки.

Ключевые слова: физкультурно-рекреационная работа, урок физической культуры, подготовка будущих учителей физической культуры, технология подготовки будущих учителей физической культуры.

Svirshchuk N. S. Preparing future teachers of physical culture to sports and recreational work in school. – On rights for a manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Vinnitsia State Pedagogical University named after Mikhailo Kotsyubinsky, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsia, 2013.

The thesis is devoted to the training of future teachers of physical education to sports and recreation in school.

The thesis identifies the key requirements for the training of future teachers of physical education in the context profesiohrafiiyi, essence, contents, functions, forms and areas of sport and recreational work with students, summarized the main aspects of training future teachers of physical culture, the criteria, indicators and levels of future teachers of physical education to sports and recreational activities, educational conditions proved better prepare future teachers of physical education to physical exercise and recreation in school.

Developed and tested teaching technology training future teachers of physical education to sports and recreation in school, reveals the progress and results of the formative experiment. Experimental results proved the effectiveness of implemented educational environment.

Key words: sports and recreation work, physical training lesson, preparing future teachers of physical education, technology training future teachers of physical culture.

Підписано до друку 17.10.2013 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 397

ТОВ «Ландо ЛТД», м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 145.
тел./факс: (0432) 52-33-95
e-mail: landovin@sovamua.com